

2. Господарський кодекс України станом на 12 лютого 2015 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.
3. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» станом на 14 жовтня 2014 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
4. Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів) станом на 08 липня 2013 року : Наказ Міністерства економіки щодо питань європейської інтеграції України № 201 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 39. – Ст. 1784.
5. Иоффе О.С. Обязательственное право / О.С. Иоффе. – М. : Юрид. лит., 1975. – 880 с.
6. Лобков А. Підприємницький ризик, форм-мажор і договірні зобов'язання / А. Лобков [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.putevoditel.kz>.
7. Бобовик Г. Податкові борги: щоб не бути в «мінорі» від форс-мажора / Г. Бобовик // Бізнес-партнер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stpp.org.ua>.
8. Красько І.Е. Корпоративне право. Вибрані статті / І.Е. Красько. – К., 2004. – 68 с.
9. Дмитриева О.В. Ответственность без вины в гражданском праве / О.В. Дмитриева. – Воронеж : ВВШ МВД РФ, 1997. – 136 с.
10. Форс-мажорные обстоятельства. – пер. с англ. Н.Г. Вилковой публикация. – М. : Издательство АО «Консалтбанкир», 1997. – 64 с.
11. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті : Закон України від 2 вересня 2014 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 40. – Ст. 364.
12. Про торгово-промислові палати України» Закон України від 30 жовтня 2014 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 13. – Ст. 52.

ОСТАПЕНКО В. І.,
аспірант кафедри цивільного права
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка)

УДК 347.468

ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ПРИНЦИПУ АКЦЕСОРНОСТІ В ПРАВОВІДНОСИНАХ ПОРУКИ

У статті розглядається одна з найбільш важливих ознак інституту поруки, зокрема акцесорний характер поруки. У результаті проведеного аналізу існуючої судової практики, а також доктринальних підходів автором зроблено висновок про те, що сучасний розвиток інституту поруки характеризується послабленням принципу акцесорності. Запропоновано пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства України, пов'язаних із необхідністю законодавчого закріплення існуючих у теорії та судовій практиці виключень з акцесорного характеру поруки.

Ключові слова: принцип акцесорності, порука, інститут поруки, недійсність основного зобов'язання.

В статье рассматривается один из наиболее значимых признаков института поручительства, в частности акцессорный характер поручительства. В результате проведенного анализа существующей судебной практики, а также доктри-

нальних підходів автор приходив до висновку, що сучасне розв'язання інституту поручительства характеризується послабленням принципу акцесорності. Представлені пропозиції по внесенню змін до діючого законодавства України, пов'язаних з необхідністю законодавчого закріплення існуючих в теорії та судовій практиці виключень з акцесорного характеру поручительства.

Ключевые слова: принцип акцесорності, поручительство, інститут поручительства, недействительность основного обязательства.

The article deals with one of the most significant features of the suretyship, such as an accessory nature of suretyship. After the analysis of the existing jurisprudence and doctrinal approaches, the author comes to the conclusion that the modern development of suretyship's institute is characterized by a weakening of the principle of the accessory. The article contains proposals for amendments to the current legislation of Ukraine related to the need to consolidate legislation with existing in the theory and practice exceptions of the accessory nature of suretyship.

Key words: principle of the accessory, surety, guarantee institute, invalidity of the principal obligation.

Вступ. Акцесорний характер поруки слід визнати однією з найбільш неоднозначних ознак поруки. Акцесорність у науковій літературі прийнято визначати як властивість зобов'язання бути додатковим до основного, тобто поділяти його долю. Акцесорний характер поруки проявляється на різних стадіях існування зобов'язання (виникнення, зміна, припинення). Зокрема, Р.С. Бевзенко, посилаючись на дослідження німецьких учених, пропонує в залежності від стадії зобов'язання розрізняти такі прояви акцесорності: 1) акцесорність виникнення; 2) акцесорність обсягу вимог; 3) акцесорність слідування за головною вимогою; 4) акцесорність припинення; 5) акцесорність здійснення забезпечувальних прав [1, с. 9–25]. При цьому дослідник звертає увагу на те, що вивчення акцесорності того чи іншого способу забезпечення доцільно здійснювати шляхом проведення тесту на предмет того, чи має відповідний спосіб забезпечення всі прояви акцесорності, лише їх частину чи ці всі ознаки взагалі відсутні [1, с. 10].

Водночас, як у нормативно-правовому регулюванні, так і в теорії, а також в практиці збільшується кількість випадків, які свідчать про послаблення проявів акцесорності поруки на всіх стадіях існування зобов'язання. Такі випадки в науковій літературі прийнято називати виключеннями з принципу акцесорності [1, с. 31].

Постановка завдання. Мета статті полягає в наданні власної оцінки виключенням із принципу акцесорності, які сформувались у судовій практиці та пропонуються в науковій літературі, з точки зору відповідності таких виключень як нормам чинного законодавства, так і правової природі поруки. Адже навіть у разі визнання доцільності існування тих чи інших виключень із принципу акцесорності такі виключення повинні бути визначені на законодавчому рівні шляхом внесення відповідних змін до нормативно-правових актів.

Результати дослідження. Проаналізувавши наукову літературу, яка стосується дослідження проблем акцесорності, нами виділено такі правові ситуації, які, на нашу думку, не відповідають принципу акцесорності: можливість надання поруки щодо майбутнього або умовного зобов'язання [1, с. 12]; існування поруки після смерті боржника – фізичної особи або після ліквідації боржника – юридичної особи [2, с. 154]; збереження поруки під час розірвання основного зобов'язання [3, с. 71]; збереження поруки за недійсності основного зобов'язання [4, с. 22]; збереження поруки в разі припинення основного зобов'язання з підстав, встановлених у законі [4, с. 24].

Одним із проявів послаблення принципу акцесорного характеру поруки можна визна-

ти можливість надання поруки щодо майбутнього зобов'язання. Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) не містить положення, яке б прямо свідчило про можливість укладення договору поруки з метою забезпечення виконання зобов'язань, які виникнуть у майбутньому. Так, відповідно до ч. 1 ст. 553 ЦК України за договором поруки поручитель поручається перед кредитором за виконання ним свого обов'язку. Частина 2 зазначеної статті передбачає можливість забезпечення порукою виконання зобов'язання частково або в повному обсязі.

По-іншому врегульована ситуація в Російській Федерації. Зокрема, ст. 361 Цивільного кодексу Російської Федерації, якою починається параграф, присвячений регулюванню поруки, містить пряму норму про те, що договір поруки може бути укладений також для забезпечення зобов'язання, яке виникне в майбутньому.

На нашу думку, норма про можливість укладення поруки з метою забезпечення зобов'язання, яке виникне в майбутньому, має надзвичайно велике значення. Так, наявність договору поруки, як правило, є умовою надання кредиту: кредитор відмовляється від укладення кредитного договору без існування відповідного забезпечення, що призводить до того, що кредитний договір укладається одночасно з договором поруки або в кредитному договорі міститься умова про те, що кредит буде надано виключно за умови укладення договору поруки. Тобто фактично в розглянутому прикладі договір поруки (як додаткове, акцесорне зобов'язання) укладається до виникнення основного (головного) зобов'язання. Водночас, як зазначалось, суть принципу акцесорності поруки полягає в тому, що порука не може існувати без основного зобов'язання. У зв'язку із цим деякі автори обґрунтовують висновок про те, що в цьому випадку укладення договору поруки в забезпечення виконання зобов'язання, яке виникне в майбутньому, свідчить про первинність такого договору поруки [2, с. 27]. Вважаємо, що такий підхід не відповідає правовій природі поруки, зокрема принципу акцесорності. На наш погляд, під час забезпечення порукою майбутнього зобов'язання більш обґрунтованим є твердження про те, що принцип акцесорності в цьому випадку буде виражатись у тому, що права та обов'язки сторін за договором поруки виникнуть не з моменту його укладення, а з моменту виникнення основного зобов'язання, забезпеченого порукою [5; 1, с. 13]. Л. Новосолова підкреслює при цьому, що додатковий характер поруки проявляється в тому, що поручитель за таким договором приймає на себе обов'язок відповідати за умови виникнення основного зобов'язання, а отже, якщо основне зобов'язання не виникне, то не виникне й передумов для пред'явлення вимог до поручителя [4, с. 21].

Ще одним проявом послаблення принципу акцесорності слід визнати існування поруки після смерті боржника-фізичної особи або після ліквідації боржника-юридичної особи. Порушення принципу акцесорності в зазначених випадках полягає в тому, що на стадії припинення зобов'язання акцесорність проявляється в припиненні акцесорного зобов'язання внаслідок припинення основного. Так, відповідно до ч. 1 ст. 559 ЦК України порука припиняється з припиненням забезпеченого нею зобов'язання. Однією із загальних підстав припинення основного зобов'язання є смерть боржника-фізичної особи або ліквідація боржника-юридичної особи. Отже, у разі смерті або ліквідації боржника повинно припинятися основне зобов'язання та зобов'язання, яке його забезпечувало.

Проте сьогодні в науці та практиці питання припинення поруки у зв'язку з припиненням основного зобов'язання внаслідок смерті боржника-фізичної особи або ліквідації боржника-юридичної особи вирішується неоднозначно.

Відповідно до ч. 1 ст. 608 ЦК України зобов'язання припиняються смертю боржника, якщо воно є нерозривно пов'язаним із його особою й у зв'язку із цим не може бути виконано іншою особою. Якщо порука забезпечує грошові зобов'язання, смерть боржника за основним договором не є підставою для припинення основного договору, відтак і відсутні підстави для припинення поруки. У зв'язку із зазначеним вважаємо, що існування поруки за грошовими зобов'язаннями після смерті боржника не можна вважати виключенням із принципу акцесорності, оскільки в цьому разі порука не припиняється відповідно до норм чинного законодавства у зв'язку з відсутністю підстав для її припинення.

Що ж стосується ліквідації боржника-юридичної особи, то відповідно до ст. 609 ЦК

України зобов'язання припиняється ліквідацією юридичної особи (боржника або кредитора), крім випадків, коли законом або іншим нормативно-правовими актами виконання зобов'язання ліквідованої юридичної особи покладається на іншу юридичну особу. Таким чином, відповідно до вимог чинного законодавства в разі ліквідації боржника-юридичної особи зобов'язання за основним договором припиняються, а тому в силу ч. 1 ст. 559 ЦК України повинні припинитись і зобов'язання за договором поруки. Слід зазначити, що судово-практика на сьогодні сформувалась згідно з наведеними законодавчими нормами. Зокрема, відповідно до правової позиції, висловленої Верховним Судом України в постанові від 7 листопада 2012 року в справі № 6-129цс12, порука припиняється в разі припинення основного зобов'язання, а отже, припинення юридичної особи у зв'язку з визнанням її банкрутом є підставою припинення поруки, тому що зобов'язання за кредитним договором припинилося [6]. Пізніше наведений підхід знайшов своє закріплення в Постанові Пленуму Вищого господарського суду України від 24 листопада 2014 року № 1 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з кредитних договорів» [7].

Водночас у науковій літературі висловлюється дедалі більше аргументів на користь того, що з правила про припинення поруки у зв'язку з припиненням основного зобов'язання внаслідок ліквідації боржника повинні бути зроблені виключення.

Слід відзначити, що питання існування поруки після припинення основного зобов'язання внаслідок ліквідації боржника не є таким, що виникло внаслідок розвитку економічних та фінансових відносин в останні десятиріччя. Можливість існування поруки після ліквідації боржника за основним зобов'язанням визнавалася ще в римському праві. Так, Г. Дєрнбург, розглядаючи питання прав поручителя, зазначав, що поручитель має право висувати проти вимоги кредитора заперечення за винятком випадків, коли відсутні сумніви в майбутньому безуспішному стягненні з основного боржника, особливо, коли його неплатоспроможність загальновідома [8, с. 207].

Що ж стосується сучасних дослідників, то досить велика їх кількість також відстоює позицію можливості існування поруки після припинення основного зобов'язання внаслідок ліквідації боржника. Так, Л. Новосьолова вважає, що таким, що відповідає природі поруки, є її збереження в разі припинення основного зобов'язання внаслідок ліквідації юридичної особи – основного боржника. На думку дослідника, не зважаючи на відсутність спеціального правила в законі, припинення в такому разі поруки суперечить її забезпечувальній функції. В іншому випадку боржник-юридична особа буде довільно впливати на становище кредитора, позбавляючи його можливості отримання задоволення за рахунок поручителя [4, с. 24–25]. О. Акуленко вважає, що вирішення питання про припинення поруки залежить від моменту пред'явлення кредитором вимог до поручителя й моменту внесення до єдиного державного реєстру юридичних осіб запису про ліквідацію юридичної особи. На погляд науковця, ліквідація боржника не має наслідком припинення поруки, якщо до моменту внесення до єдиного державного реєстру юридичних осіб запису про ліквідацію боржника кредитором до поручителя було пред'явлено вимогу в позовному порядку або подано заяву про визнання вимог кредитора в справі про банкрутство поручителя [2, с. 151–154]. Вважаємо, що наведена точка зору повинна бути прийнята й у судовій практиці нашої держави.

Так, відповідно до ст. 609 ЦК України зобов'язання припиняється ліквідацією юридичної особи (боржника або кредитора). Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» встановлює, що датою припинення юридичної особи є дата внесення до Єдиного державного реєстру запису про проведення державної реєстрації припинення юридичної особи [9]. Таким чином, до моменту внесення відповідного запису до Єдиного державного реєстру зобов'язання за основним договором не вважаються припиненими, відтак кредитор має право звертатись із вимогою про виконання зобов'язань, у тому числі й до поручителя. Якщо після того, як кредитор розпочав процедуру стягнення з поручителя, до Єдиного державного реєстру буде внесено запис про припинення боржника, це не є підставою для автоматичного припинення поруки. Обов'язок поручителя в такому разі виник у момент існування основного зобов'язання, а отже, на нашу думку, відсутні підстави для звільнення

поручителя від виконання свого обов'язку. В іншому випадку необхідно було б визнати, що порука також припиняється, наприклад, коли закінчується строк, встановлений у договорі поруки на підставі ч. 4 ст. 559 ЦК України, навіть у випадку, якщо в межах строку дії поруки кредитором до поручителя було пред'явлено позов про стягнення боргу.

Викладене вище дозволяє нам зробити висновок про те, що порука припиняється в разі припинення основного зобов'язання внаслідок ліквідації юридичної особи-боржника з дати внесення до Єдиного державного реєстру запису про проведення державної реєстрації припинення юридичної особи. Водночас, на нашу думку, відсутні підстави для звільнення поручителя від виконання зобов'язань за договором поруки, які виникли до моменту припинення основного зобов'язання.

Ще одним виключенням із принципу акцесорності, який проявляється на стадії припинення зобов'язань, можна вважати випадок збереження поруки під час розірвання кредитного договору. Так, відповідно до ч. 1 ст. 559 Цивільного кодексу України порука припиняється з припиненням забезпеченого нею зобов'язання. Частина 2 ст. 653 ЦК України встановлює, що в разі розірвання договору зобов'язання сторін припиняються. Із зазначених положень випливає логічний висновок про те, що у випадку розірвання основного договору зобов'язання за основним договором припиняються, а отже, припиняється й порука.

Водночас наведений висновок не буде здаватись таким однозначним, якщо розглянути інші положення чинного законодавства. Зокрема, ч. 5 ст. 653 ЦК України визначає, що якщо договір змінений або розірваний у зв'язку з істотним порушенням договору однією зі сторін, друга сторона може *вимагати відшкодування збитків*, завданих зміною або розірванням договору. Таким чином, в разі розірвання кредитного договору з ініціативи кредитора внаслідок порушення боржником умов кредитного договору в кредитора може залишитись право, зокрема на повернення суми наданого кредиту або на *відшкодування збитків*, завданих розірванням договору. При цьому норми, які регулюють поруку, також встановлюють право кредитора вимагати від поручителя відшкодування завданих збитків. Так, відповідно до ч. 2 ст. 554 ЦК України поручитель відповідає перед кредитором у тому ж обсязі, що й боржник, включаючи сплату основного боргу, процентів, неустойки, відшкодування збитків, якщо інше не встановлено договором поруки.

Тобто законодавством, з одного боку, передбачена можливість вимагати відшкодування збитків, завданих розірванням договору, а також відповідальність поручителя за відшкодування збитків, а з іншого – правило про припинення поруки у випадку розірвання основного договору.

Що ж стосується судової практики та наукової літератури, то в них здебільшого знаходимо аргументацію про припинення зобов'язань за договором поруки у зв'язку з тим, що зобов'язання сторін за основним договором припинились унаслідок його розірвання. Однак припинення поруки в разі розірвання основного договору є таким, що не лише не в повній мірі відповідає іншим положенням законодавства (можливість відшкодування збитків за рахунок поручителя, про що мова йшла вище), але й не відповідає принципам справедливості, добросовісності, розумності та рівності сторін. Так, між кредитором і боржником укладено кредитний договір, відповідно до якого встановлено обов'язок кредитора надавати кредит боржнику частинами в строки, визначені кредитним договором. Після надання першої частини кредиту та до надання другої частини боржник не виконував свої обов'язки зі сплати процентів за користування кредитом. У зв'язку з невиконанням боржником зазначеного обов'язку кредитор звернувся до суду з вимогою про розірвання кредитного договору. Якщо буквально слідувати положенням чинного законодавства, яке регулює розірвання договорів, можна взагалі прийти до висновку про те, що кошти, надані кредитором, не повинні бути повернуті, оскільки відповідно до ч. 4 ст. 653 ЦК України сторони не мають права вимагати повернення того, що було виконано ними за зобов'язанням до моменту зміни або розірвання договору. Очевидно, що зазначений висновок є несправедливим та таким, що не відповідає правовим принципам. Так само несправедливою є, на нашу думку, ситуація, відповідно до якої кредитор позбавиться права звернутись із вимогою про повернення отриманого борж-

ником кредиту до поручителя, у зв'язку з тим, що договір поруки припинено внаслідок розірвання кредитного договору за невиконання зобов'язань боржником.

На думку Р. Сафуліна, логічніше було б закріпити положення, унаслідок якого під час розірвання договору припиняються виключно недозрівші зобов'язання, причому як для договорів триваючого характеру, так і для разових договорів. Це, як вважає дослідник, дозволить після розірвання договору вимагати виконання договірного грошового зобов'язання в натурі не лише за рахунок боржника, але й за рахунок поручителя [3, с. 71]

У зв'язку з необхідністю пошуку виходу із зазначеної ситуації та збереження рівності сторін, зокрема, в економічному плані, російською судовою практикою запропоновано підхід, відповідно до якого після розірвання основного договору порука продовжує забезпечувати ті зобов'язання, які зберігаються після розірвання основного договору. Так, відповідно до абз. 1 п. 15 Постанови пленуму Вищого Арбітражного Суду Російської Федерації (далі – ВАС) роз'яснено, що після розірвання договору, з якого виникли зобов'язання, забезпечені порукою, порука продовжує забезпечувати ті з них, які зберігаються під час розірвання такого договору (наприклад, основна сума боргу та проценти за кредитним договором, заборгованість із виплати орендної плати) або з'являються під час його розірвання (наприклад, зобов'язання з повернення того, що було надано стороні за договором, або з виплати вартості наданого майна) [10].

На нашу думку, правило, закріплене в Постанові пленуму ВАС Російської Федерації, стосовно можливості забезпечення порукою зобов'язань, які зберігаються після розірвання основного договору або виникли у зв'язку з таким розірванням, є обґрунтованим. Водночас вважаємо, що питання можливості існування поруки після розірвання основного договору не повинно вирішуватись лише судовими органами, адже відповідно до чинного законодавства судові органи не мають право створювати нових норм права. На нашу думку, питання можливості існування поруки після розірвання основного договору повинно бути врегульовано на законодавчому рівні. У зв'язку із цим пропонуємо доповнити ч. 1 ст. 559 ЦК України положенням такого змісту: *«Порука не припиняється по відношенню до забезпечення виконання обов'язків, які виникли до припинення основного договору, якщо інше не встановлено законодавством або домовленістю сторін»*.

Крім того, останнім із розглянутих у межах цієї роботи виключень із принципу акцесорності є збереження поруки під час визнання основного зобов'язання недійсним. Так, відповідно до абз. 2 ч. 1 ст. 216 ЦК України в разі недійсності правочину кожна зі сторін зобов'язана повернути другій стороні в натурі все, що вона одержала на виконання цього правочину, а в разі неможливості такого повернення, зокрема тоді, коли одержане полягає в користуванні майном, виконаній роботі, наданій послугі, – відшкодувати вартість того, що одержано, за цінами, які існують на момент відшкодування. Тобто законом встановлені наслідки визнання правочину недійсними – застосування до сторін двосторонньої реституції. Водночас відповідно до ч. 2 ст. 548 ЦК України недійсність основного зобов'язання (вимоги) спричиняє недійсність правочину щодо його забезпечення, якщо інше не встановлено цим кодексом. Таким чином, у разі визнання недійсним, наприклад, кредитного договору та застосування наслідку такої недійсності у вигляді повернення позичальником усієї суми отриманого кредиту вимога кредитора виявиться незабезпеченою.

Зазначена ситуація жодним чином не сприяє захисту інтересів кредитора, більш того, свідчить про порушення принципу рівності сторін, здебільшого в економічному плані. У Постанові пленуму ВАС Російської Федерації з метою забезпечення виконання обов'язку позичальника з повернення кредитору всього отриманого за недійсним договором встановлено правило, відповідно до якого сторони договору поруки мають право передбачити, що порука забезпечує не лише ті зобов'язання, що виникають із договору, але й вимоги з повернення отриманого за таким договором у разі його недійсності чи поверненні безпідставно отриманого за умови визнання договору неукладеним [10]. Що ж стосується України, то, як зазначалось, є таким, що не відповідає чинному законодавству, перейняття досвіду сусідньої держави зі встановлення виключень із принципу акцесорності договору поруки на рівні су-

дової практики. Такі виключення повинні бути врегульовані на законодавчому рівні. Слід зазначити, що законодавцем були зроблені певні кроки, спрямовані на вирішення наведеної проблеми. Зокрема, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання господарських зобов'язань» від 2 жовтня 2012 року № 5405-VI було доповнено ЦК України ст. 1057-1, відповідно до якої передбачається можливість накладення арешту на майно поручителя в разі визнання кредитного договору недійсним, який підлягає зняттю після повернення кредитодавцю коштів за недійсним договором [11].

Водночас, доповнивши ЦК України статтею, якою фактично встановлена можливість повернення кредитних коштів за недійсним кредитним договором за рахунок поручителя, законодавець не вніс жодних змін до статті, яка визначає наслідки недійсності основного зобов'язання щодо забезпечувального. Отже, можемо прийти до висновку про те, що положення ст. 1057-1 суперечить принципу акцесорності, закріпленому в ч. 2 ст. 548 ЦК України. У зв'язку із цим вважаємо за необхідне внести зміни до ч. 2 ст. 548 ЦК України та пропонуємо викласти ч. 2 ст. 548 ЦК України в такій редакції: «2. *Недійсне зобов'язання не підлягає забезпеченню. Недійсність основного зобов'язання (вимоги) спричиняє недійсність правочину щодо його забезпечення, якщо інше не встановлено цим Кодексом. Правочин щодо забезпечення основного зобов'язання може забезпечувати вимоги, пов'язані із застосуванням наслідків недійсності основного зобов'язання.*».

Висновки. Проведений аналіз особливостей прояву принципу акцесорності в правовідносинах поруки дозволяє зробити висновок про те, що акцесорний характер поруки проявляється на всіх стадіях існування правовідносин поруки (виникнення, зміни та припинення). Водночас принцип акцесорності має певні виключення, до яких слід віднести можливість надання поруки щодо майбутнього або умовного зобов'язання; існування поруки після ліквідації боржника-юридичної особи; збереження поруки під час розірвання основного зобов'язання, а також збереження поруки за умови недійсності основного зобов'язання.

Список використаних джерел:

1. Бевзенко Р.С. Акцесорность обеспечительных обязательств: Европейская правовая традиция и российская практика / Р.С. Бевзенко // Вестник гражданского права. – 2012. – № 5. – Т. 12. – С. 4–36.
2. Акуленко Е.А. Поручительство в системе сложного обязательства : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Е.А. Акуленко. – М., 2011. – 195 с.
3. Сайфуллин Р.И. О судьбе акцесорных обязательств после расторжения обеспечиваемого договора / Р.И. Сайфуллин // Вестник Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации. – 2010. – № 3. – С. 66–75.
4. Новоселова Л.А. Поручительство / Л.А. Новоселова // Хозяйство и право. – 2010. – № 9. – С. 4–44.
5. Нигматулина Л.Б. Поручительство как способ обеспечения исполнения обязательств / Л.Б. Нигматулина // Банковское право. – 2000. – № 3.
6. Постанова Верховного Суду України від 7 листопада 2012 року в справі № 6-129цс12 [Електронний документ]. – Режим доступу : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D2B3466FDA2BA0DCC2257C92003A5F6B](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D2B3466FDA2BA0DCC2257C92003A5F6B).
7. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з кредитних договорів : Постанова пленуму Вишого господарського суду України від 24 листопада 2014 року № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://medsprava.com.ua/regulations/2343/2547/420976/>.
8. Дернбург Г. Пандекты. Обязательственное право : в 2 т. / Г. Дернбург. – пер. с нем. – М., 1911–. – Т. 2. – 1911. – 396 с.
9. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців : Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31–32. – Ст. 263.
10. О некоторых вопросах разрешения споров, связанных с поручительством : Поста-

новление Пленума Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации от 12 июля 2012 года № 42 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://arbitr.ru/as/pract/post_plenum/58414.html.

11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання господарських зобов'язань : Закон України від 2 жовтня 2012 року № 5405-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sop.com.ua/regulations/2336/2397/290218/>.

ПЕРУНОВА О. М.,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри економічної теорії та права
(Харківський національний
автомобільно-дорожній університет)

УДК 347.965.43

ЗАГАЛЬНІ ОЗНАКИ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СУДОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ

У статті проведено аналіз поняття процесуальної форми цивільного судочинства. Визначено й проаналізовано особливості процесуальної форми: детальна законодавча регламентація; єдність цивільної процесуальної форми; фіксація результатів процесуальної поведінки; системність цивільної процесуальної форми. Процесуальна форма судочинства являє собою поступовий рух і розвиток стадіями процесу; принципи цивільного права створюють ті засади, на яких будується та функціонує цивільна процесуальна форма. Зазначені ознаки процесуальної форми цивільного судочинства дають змогу більш чітко охарактеризувати значення процесуальної форми, її вплив на судову діяльність. Процесуальна форма організовує судову діяльність у напрямі досягнення певних поставлених перед нею задач. Визначена специфіка судової діяльності, яка полягає в здійсненні в порядку цивільного судочинства розгляду та вирішення цивільних справ судом, перегляд судових актів у вищих за ієрархією судових інстанціях із метою захисту прав, свобод і інтересів фізичних осіб, прав та інтересів держави.

Ключові слова: процесуальна форма, цивільне судочинство, судова діяльність, стадії цивільного процесу, документування, принципи цивільного процесу, норми матеріального й процесуального права.

В статті проведено аналіз поняття процесуальної форми гражданского судопроизводства. Определены и проанализированы особенности процессуальной формы: детальная законодательная регламентация; единство гражданской процессуальной формы; фиксация результатов процессуального поведения; системность гражданской процессуальной формы. Процессуальная форма судопроизводства представляет собой постепенное движение и развитие по стадиям процесса; принципы гражданского права создают те принципы, на которых строится и функционирует гражданская процессуальная форма. Ука-

